

19. Biri, Nagy-Rét nyugat II., Templom-hegy (KÖH 78953)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) **Kő**

2013 áprilisában tervásatást végeztünk a Biri határában lévő Templom-hegyen. Az illegális fémkeresők által rendszeresen látogatott területen törmelék és nagy mennyiségű embercsont jelezte a templom helyét. A kutatást a fentiek mellett az is inspirálta, hogy egy 1483-ban kelt forrás a templomot kéttornyúnak írja le.

Az ásásra régészeti szempontból szinte az utolsó pillanatban került sor. Az egykori templom alapozásának már csak a Ny-i fele maradt meg, a K-i rész nyomtalanul elpusztult. Így a templom teljes kiterjedésének és szentélyformájának meghatározására nem volt lehetőségünk. A Ny-i oldalon az – egyértelműen utólagos – torony alapozása megmaradt, de erősen lepusztult állapotban. Az ásítás és a dokumentálás befejezése után a szelvények visszatemetésre kerültek.

JAKAB ATTILA

20. Bodrogolaszi határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **Ő, U?**

Ivóvíz-minőség javításához kapcsolódó projekthez előzetes régészeti dokumentáció készítése során terepbejárásokat végeztünk Sárospatak, Bodrogolaszi, Komlóska, Sáradsadány és Vámosújfalú határában, 2013. október 2–4. között.

Búzakalász Tsz (KÖH 88957): A lelőhely a Bodrogolaszi–Sárospatak közút két oldalán, a volt Tsz teleptől ÉK-re, a Bodrog ÉNy-i magaspártján helyezkedik el. A bejárás idején szántó, gyümölcsös, illetve be nem takarított szántóföldi növényzet borította, melyen kevés őskori kerámiatöredéket, paticsot és obszidiánt gyűjtöttünk. A lelőhely 2010-ben vált ismertté régészeti érdekű területként (Gál Viktor).

Kender-föld Észak (KÖH 88959): A lelőhely a Bodrogolaszi–Sárospatak közút két oldalán, a Bodrog Ny-i magaspártján helyezkedik el. A bejárás idején tarló, szántó és gyümölcsös borította, melyen egy valószínűleg neolitikus csiszolt laposvésőt, egy obszidián gumót és egy magkövet, valamint több obszidián- és hidrokvarcit pattintékot gyűjtöttünk. Az őskori lelőhely DK-i szélét nem tudtuk pontosan meghatározni.

Munkatársak: Tóth Krisztián, Hajdú Melinda, Galkó József, Gregóczi Gergő, Gyárfási József, Nagy Zoltán, Gere Balázs.

CSENGERI PIROSKA

21. Bölske, Belterület É-i része alatt

(KÖH 66814)

(Tolna megye) **B, Á**

Bölske Község Önkormányzata beruházása, a Lomb utcai csúszás- és omlásveszélyes partfal állékonyságának biztosítására szolgáló beavatkozások 3. üteme kivitelezését megelőzően 2013. november 25. és december 21. között végezte el a Wosinsky Mór Megyei Múzeum a lelőhely megelőző régészeti feltárását.

A Duna jobb partját kísérő meredek löszpart szélén lévő bronzkori telepet a Ny-i oldalról egykor széles árok védte az ellenséges támadásoktól. Az évszázadokon keresztül egyhelyben lakás, és az ehhez az életmódhoz kapcsolódó intenzív gazdálkodás következtében egymásra rakódó házomladékok, hulladéktertegek eredményeként alakultak ki a tell telep jellegzetes rétegei. A valamikori szőlőhegy beépítése, tereprendezése során különösen sok régészeti lelet került elő. Részben ennek

is köszönhetően 1965–67 között Nováki Gyula vezetésével a Magyar Mezőgazdasági Múzeum végzett itt régészeti feltárást.¹¹

Három év alatt a telep 140 m² felületű részletét tárták fel. A 4–6,5 m vastag feltöltődésben 20 réteget lehetett elkülöníteni. A rendkívül gazdag kerámiaanyag arra utal, hogy a település élete a kora bronzkortól a középső bronzkor végéig folyamatosnak mondható: az alsó rétegekben (20–8. réteg) a kora bronzkori nagyrévi kultúra leleteit, följebb (7–1. réteg) pedig a középső bronzkori Vatyá-kultúra településrétegeit figyelték meg. A mezőgazdasági termelés fejlettségére, a termelt növények sokféleségére utalt az ásítások során előkerült rengeteg megszzenesedett mag. A lelőhely anyagát Poroszlai Ildikó, kőanyagát Horváth Tünde dolgozta fel.

A Lomb utca K-i oldalán, a már korábban lerészszűzött és régészeti megfigyelés keretében dokumentált partfal folytatásának síkjából kiugró szirtként állt ki egy mintegy 35–40 m hosszú és változó szélességű, háromszög alakú terület, ahol 4. régészetileg értékelhető, különböző kiterjedésű szint volt. A terület feltárását részben a földmunkákkal párhuzamosan végeztük. Ezt a balesetveszély csökkentése, a meglazult részek előzetes eltávolítása, a letermelt humusszal a partoldal ideiglenes megtámasztása, majd a feltárt terület azonnali részszűzése is indokolta. A gépi földmunkák miatt a feltárást a kivitelező kérésére karácsonyig folyamatosan végeztük. Így sikerült egy 6 m hosszú felület kivételével a kivitelezés akadályozása nélkül a megelőző feltárással kijelölt részt feltárni. Ott a meglévő 4 szint, az égett omladék, illetve az agyagpadló-részletek az adott téli időjárási viszonyok megakadályozták a megfelelő munkavégzést. Ezt a területet – az előzetesen is tervezett módon – 2014 márciusában tártuk fel.

I. 0 – 60–80 cm: szürkésbarna, talajműveléssel bolygatott humuszréteg, régészeti feltárást nem igényelt.

II. 60–80 – 140 cm: szürkésbarna, humuszos, jelenkori bolygatásoktól mentes, további rétegeket a metszetben nem tartalmazó, középső bronzkori leleteket tartalmazó feltöltődés számos régészeti korú objektumot rejtett. Ebből egy Árpád-kori veremház a IV. szintig mélyedett, a többi beásás késő nagyrévi–Vatyá átmeneti anyagot tartalmazott. A gödrök egy részében emberi csontvázak is előkerültek. A régészeti módszerekkel feltárt terület hossza 40 m, szélessége átlag 6 m volt. 240 m².

III. 140–150 cm: mintegy 10 cm vastag jól elkülönülő, laza, szürke hamus, kisebb mennyiségű paticsos omladékot tartalmazó, főként késő nagyrévi leleteket és zárt objektumokat tartalmazó réteg. Hossza mintegy 20 m, szélessége átlag 6 m volt. 120 m².

IV. 150–154 cm: A partoldalban, több foltban, mintegy 10 m hosszban több agyagpadló-részletet figyeltünk meg. Vasatagsága mintegy kétujjnyi volt, keményre döngölték. A számos későbbi bolygatás miatt csak kisebb foszlányait lehetett feltárni. A szintet mintegy 10 m hosszban, átlag 6 m szélesen lehetett követni. 60 m².

V. 154 – 170–180 cm: változó vastagságú, szürkésbarna, humuszos, kora bronzkori leleteket tartalmazó feltöltődés, több foltban jelentősebb mennyiségű paticsotörmelék volt. A 6×6 m-es területet tavasszal tártuk fel. 36 m².

¹¹ WMM RA 205–75, 90–73)